

Jovana M. Đurčević¹
Univerzitet Crne Gore
Filološki fakultet

FRANCUSKE POZAJMLJENICE U ENGLESKOM JEZIKU U SEMANTIČKOM POLJU DUŠEVNIH STANJA

Apstrakt: Ovaj rad analizira prirodu i mjesto francuskih pozajmljenica koje izražavaju duševna stanja u engleskom jeziku. Od izuzetno velikog broja pozajmljenica koje engleski jezik ima (65–75 procenata), većinu čine riječi francuskog porijekla, a njihov znatan dio pripada semantičkom polju duševnih ili emotivnih stanja. Cilj analize jeste da kroz ilustraciju razvoja značenja ekscerpiranih riječi i njihovog poređenja sa sinonimima prvenstveno germanskog, ali i francuskog porijekla, pokaže koje su mjesto francuske pozajmljenice iz ovog semantičkog polja zauzele u leksikonu engleskog jezika.

Ključne riječi: pozajmljivanje, francuske pozajmljenice, semantičko polje duševnih stanja, engleski jezik.

1. Leksičko pozajmljivanje

Jezički kontakt predstavlja interakciju između dva ili više jezika ili dijalekata i jedan je od glavnih uzroka promjena u jeziku (Thomason, Kaufman 1991: 9). Međujezički kontakt za posljedicu najčešće ima proces leksičkog pozajmljivanja, tj. usvajanje stranih riječi i izraza. Osim na leksičkom, pozajmljivanje se odigrava i na drugim jezičkim nivoima, pa može biti i fonološko, morfološko, sintaksičko, semantičko. Međutim, i pored saglasnosti s ovom tipologijom, u literaturi se sami termin *pozajmljivanje* tradicionalno poistovjećuje sa leksičkim pozajmljivanjem. Glavni razlog je taj što se upravo leksičke jedinice najčešće pozajmljuju iz jednog jezika u drugi i što, osim toga, usljed njihovog pozajmljivanja dolazi i do prenosa jedinica koje pripadaju drugim jezičkim nivoima (Vallejo Arroniz 1987: 261).

¹ jovanadj@ucg.ac.me

Kao što ni terminologija nije uvijek sasvim precizna, u kontaktnoj lingvistici zbog brojnih kriterijuma za podjelu ne postoji ni opšta klasifikacija pozajmljivanja i pozajmljenica. Tako se, na primjer, prema hijerarhiji govornih varijanti u kontaktu razlikuju jezičko i dijalekatsko pozajmljivanje (Bloomfield 1933: 444–445), a prema stepenu modifikacije pozajmljenica u jeziku primaocu importacija i supstitucija (Haugen 1950: 212). Kada su u pitanju same pozajmljenice, među prvim se svakako izdvaja njihova podjela na strane riječi (*Fremdwort*) i pozajmljenice (*Lehnwort*) (Betz 1959: 128; 1974, 1975 prema Winter-Froemel 2008: 160), koja, dakle, razlikuje pozajmljenice koje čuvaju svoj originalni, strani oblik od pozajmljenica koje su se prilagodile u jeziku primaocu. Nastala prema kriterijumu adaptacije pozajmljenica u njemačkom jeziku, ova podjela uslovlja je sličnu dihotomiju u engleskoj (*foreignism – loanword*), francuskoj (*mot étranger – emprunt*), španskoj (*extranjerismo – prestamo*), sprskohrvatskoj lingvistici jezičkih dodira (*tudica – pozajmljenica*). Takođe tradicionalna podjela pozajmljenica u literaturi kontaktne lingvistike jeste ona prema semantičkim relacijama u koje pozajmljenice stupaju sa postojećim vokabularom jezika primaoca. Prema ovom odnosu razlikuju se dvije kategorije – pozajmljenice koje nemaju semantički ekvivalent u jeziku primaocu i pozajmljenice koje ga imaju. Semantički odnos između ove dvije grupe riječi rezultirao je poznatom i u terminološkom smislu raznovrsnom podjelom pozajmljenica na: funkcionalne i moderne (Melchers&Shaw 2003: 189), sasvim opravdane, opravdane, uslovno opravdane, neopravdane, sasvim neopravdane (Prčić 2011: 129–134), kulturne i prestižne (Myers-Scotton 2002: 41), potrebne i prestižne (Ohmann 1961; Carstensen 1965; Tesch 1978; Langer 1996 prema Onysko, Winter-Froemel 2011: 1551) i sl.

Iz pomenute dihotomije pozajmljenica na potrebne (tj. opravdane, funkcionalne ili kulturne) s jedne, i nepotrebne (moderne, neopravdane ili prestižne) sa druge strane, proizilaze dva osnovna uzroka za pozajmljivanje – potreba i prestiž (Haspelmath 2003: 50; Hock 1986: 408–409), iako se pored njih navode i brojni drugi.²

Potreba se uzima kao glavni razlog za pozajmljivanje leksike iz jednog u drugi jezik. Vrlo često se iz jedne društvene zajednice u drugu prenose novi izumi,

² Vajnrajh (1953: 57–60) npr. objašnjava da se strane riječi pozajmljuju i iz potrebe za sinonimima (tako nastaju „nepotrebne“ pozajmljenice), ali i kako bi zamijenile domaće riječi koje se rijetko upotrebljavaju. Takođe kao mogući razlog navodi homonimiju, tj. sukob homonimnih parova riječi zbog kojih se, u cilju rješavanja sukoba, jedna riječ zamjenjuje stranom. Haspelmat (2003: 50) na sličan način objašnjava dodatne faktore u procesu pozajmljivanja i uvodi termin *terapeutsko pozajmljivanje*, do kog dolazi usljed dva razloga – kako bi se u jeziku primaocu zamijenile neprijatne, tabu riječi, kao i jedan od članova homonimnih parova riječi koji zbunjuju govornike.

predmeti i pojave. Usljed potrebe da se imenuju u društvu koje ih prima, sa njima se nerijetko prenose i riječi koje ih imenuju u izvornoj kulturi tj. jeziku davaocu. Ovako pozajmljene riječi, na taj način, popunjavaju i pojmovne i leksičke praznine u jeziku primaocu. S obzirom na to da imenuju pojave i stvari iz drugih kultura, ovaj tip pozajmljivanja se u literaturi zove i kulturno pozajmljivanje (Bloomfield 1935: 461). Engleski jezik je za potrebe imenovanja novih koncepata i predmeta pozajmljivao iz raznih jezika, a posebno ilustrativne u ovom smislu jesu latinske pozajmljenice koje su u engleski ulazile za vrijeme širenja hrišćanstva, doba renesanse i velikih naučnih otkrića: *altar* 'oltar', *angel* 'anđeo', *monk* 'kaluđer', *allusion* 'aluzija', *imaginary* 'imaginaran', *formula* 'formula', *molecule* 'molekul', *nucleus* 'nukleus' (Hughes 1988: 4 prema McMahan 1994: 202).

Drugi važan razlog za transfer riječi iz jednog u drugi jezik jeste prestiž. Prestiž jednog jezika određuje politički, vojni, ekonomski, društveni, kulturno-obrazovni status njegovih govornika. To znači da će jezik biti prestižniji ukoliko je status njegovih govornika u pomenutim oblastima viši, i obrnuto. Kada u kontakt dođu jezici različitog prestiža, uglavnom je jezik nižeg prestiža taj koji pozajmljuje riječi iz jezika višeg prestiža jer je to najbrži način da se njegovi govornici približe nadmoćnijoj i prestižnijoj kulturi (Hock 1986: 409–411; Myers-Scotton 2006: 9). Pozajmljenice nastale kao posljedica ovakvog kontakta pripadaju specijalizovanom vokabularu i reflektuju ona polja u kojima jezik višeg prestiža dominira. Dobar primjer su sve češći anglicizmi, koji u našem, ali i u brojnim drugim jezicima pripadaju upravo onim poljima na čiji su razvoj daleko najveći uticaj imale anglofone zemlje – tehnologija, bankarstvo, moda, sport i sl.: *hardware* 'hardver, kompjuterska oprema', *aftershave* 'afteršejv, losion posle brijanja', *foul* 'faul, prekršaj u sportu... Iako rijedak, transfer riječi je moguć i iz manje prestižnog u jezik višeg prestiža, kao i između jezika istog ili sličnog prestiža. Kada se dogodi da jezik višeg prestiža pozajmi riječi iz jezika nižeg prestiža, pozajmljenice imaju derogativnu konotaciju ili izražavaju specifičnosti kulture tog jezika. Ovaj slučaj ilustruju pozajmljenice koje su u engleski ušle iz raznih jezika američkih Indijanaca: *moccasin* 'mokasina', *pow wow* 'indijanska proslava i igre; indijansko vijeće', *squaw* 'žena, Indijanka', *woodchuck* 'američki mrmot' (Hock 1986: 410–411). Na kraju, ako u kontakt dođu jezici istog ili sličnog prestiža, onda se iz jednog u drugi prenosi opšti vokabular. Primjer je kontakt engleskog i skandinavskih jezika u 9. vijeku, koji su, osim istog prestiža, u periodu kontakta bili međusobno razumljivi i strukturalno kompatibilni pa je, osim transfera leksike kojom se izražavaju koncepti iz svakodnevnog života, došlo i do transfera zatvorene klase riječi – zamjenica, prepozicija, veznika...: *get* 'dobiti', *give* 'dati', *skin* 'koža', *both* 'oboje', *they* 'oni...' (Baugh 1951: 120).

2. Leksičko pozajmljivanje iz francuskog u engleski jezik

Vokabular engleskog jezika sastoji se od izuzetno velikog broja riječi stranog porijekla (65–75 procenata), pri čemu većinu čine pozajmljenice iz francuskog (Hock 1986: 421). Razlog za ovako veliki udio riječi francuskog porijekla u engleskom jeziku jeste normansko osvajanje Engleske 1066. godine, koje je za posljedicu imalo intenzivan kontakt francuskog i engleskog jezika. Ovaj događaj, stoga, predstavlja prekretnicu ne samo u istoriji Engleske već i u istoriji engleskog jezika budući da je upravo u tom periodu došlo do najvećih promjena u pogledu njegove leksike. Francuzi su po osvajanju Engleske zauzeli najviše pozicije na vlasti, a francuski je postao službeni jezik kojim se govorilo na dvoru, među visokim plemstvom, aristokratama, feudalcima, baronima. Daleko veći broj stanovništva, međutim, činili su seljaci i srednja klasa gradskih zanatlija i trgovaca, koji su nastavili da se služe engleskim jezikom. Zbog njihove pripadnosti nižoj društvenoj ljestvici, engleski nije mogao uživati isti status i prestiž kao francuski.

Upravo je razlika u prestižu ovih jezika bila jedan od glavnih uzroka intenzivnog leksičkog pozajmljivanja iz francuskog u engleski jezik. Govornici engleskog imali su želju za poznavanjem i upotrebom riječi koje izražavaju savremene, aktuelne tokove u kulturi jezika višeg prestiža, tj. francuskog, i u usvajanju francuskih riječi vidjeli su najbrži put za sticanje položaja u višoj društvenoj klasi. Njihova opčinjenost francuskim titulama, bogatstvom, stilom i lijepim manirima dodatno je olakšavala proces leksičkog pozajmljivanja. Semantička polja kojima pripadaju pozajmljenice iz ovog perioda odražavaju sfere društvenog i kulturnog života koje su bile pod najvećim francuskim uticajem, kao što su umjetnost, religija, filozofija, obrazovanje, moda, kulinarstvo, pravo, administracija...

Pored prestiža, veliku ulogu u pozajmljivanju iz francuskog imala je i potreba za imenovanjem novih, nepoznatih koncepata u engleskom kao jeziku primaocu, kao i bilingvalnost jer je unutar pomenute klase normanskog i engleskog nižeg plemstva često dolazilo do sklapanja međusobnih brakova. Usljed potrebe za izražavanjem pojmova s kojima se kroz francusko plemstvo i sveštenstvo niža klasa engleskog stanovništva prvi put susrela, došlo je do usvajanja riječi koje su bile neophodne za sporazumijevanje s pripadnicima moćnijeg sloja stanovništva. Osim toga, francuskim riječima se zbog pomenute bilingvalnosti pribjegavalo ne samo usljed nepostojanja adekvatne engleske riječi za neki pojam iz francuskog već i zbog neznanja ili nedovoljnog znanja engleskog (Baugh 1951: 202).

Uzrokovano prestižom ili potrebom za imenovanjem novih, nepoznatih koncepata, leksičko pozajmljivanje iz francuskog za posljedicu je imalo priliv od

čak preko 10 000 pozajmljenica u engleski jezik, pri čemu se smatra da je 75 % njih i dalje u upotrebi (Claiborne 1991: 104–105). Najveći broj ovih pozajmljenica pripada poljima koje smo pomenuli – polju umjetnosti, religije, filozofije, mode, kulinarstva, prava i sl. jer su to sfere društvenog i kulturnog života koje su bile pod najvećim francuskim uticajem: *art* ‘umjetnost’, *chronicle* ‘hronika, ljetopis’, *philosophy* ‘filozofija’, *science* ‘nauka’, *tragedy* ‘tragedija’, *baptize* ‘krstiti’, *chapel* ‘kapela’, *clergy* ‘sveštenstvo’, *sermon* ‘besjeda’, *contemplation* ‘kontemplacija, misaono poniranje’, *resurrection* ‘vaskrsnuće’, *brooch* ‘broš’, *fashion* ‘moda’, *garment* ‘odjeća, haljina, ruho’, *gown* ‘odora, zvanična odjeća’, *jewel* ‘nakit, dragi kamen’, *ornament* ‘ukras, nakit’, *bacon* ‘slanina’, *beef* ‘govedina’, *mutton* ‘ovčetina’, *pork* ‘svinjetina’, *sausage* ‘kobasica’, *administration* ‘administracija’, *government* ‘vlada; uprava’, *parliament* ‘parlament’, *reign* ‘vlast, vladavina’, *judgement* ‘presuda’ (Berndt 1982: 57–60). Pitanje leksičkog pozajmljivanja tokom razvoja engleskog jezika predmet je brojnih studija i radova, pri čemu znatan dio pripada onima koji se bave upravo francuskim pozajmljenicama u ovom jeziku ili u njegovim pomenutim, zasebnim registrima, na koje je francuski jezik imao veliki uticaj (Bator 2014; Brand 2010; Chambers & Sylvester 2010; Coleman 1995; Curry et al. 2010; Mitchell et al. 2014; Mungalova, Fedotova 2018; Rit, Schendl 2004; Rothwell 1998; Shultz 2012; Wilson 1943...).

Osim u pomenutim poljima, intenzivni priliv francuskih pozajmljenica bilježi se i u semantičkom polju duševnih ili emotivnih stanja: *delight* ‘uživanje, radost’, *despair* ‘očaj, beznadežnost’, *disdain* ‘prezir; oholost’, *envy* ‘zavist, zloba, ljubomora’, *grief* ‘tuga’, *joy* ‘radost, veselje’, *malice* ‘zloba, pakost’, *passion* ‘strast’... (Berndt 1982: 59). Pod ovim pojmom podrazumijevaju se različite vrste emocija, od negativnih kao što su strah, gnjev, uznemirenost, tuga, mržnja, razjarenost, žalost, gnušanje, kajanje... do onih pozitivnih – radost, sreća, blaženstvo, olakšanje, ljubav, uživanje, ekstaza, ushićenje... Sve nabrojane, kao i mnoge druge, brojne emocije čine neraskidivi dio našeg iskustva, pa se sa riječima koje ih imenuju nezaobilazno susrećemo u svakodnevnom životu. Kao što često u takvim situacijama prenebregnemo porijeklo riječi kojima se izražavaju ova stanja, isto tako često zanemarimo i bogatstvo njihovih značenja, kao i njihov razvoj kroz istoriju jezika. Ovaj rad je pisan upravo u cilju osvjetljavanja porijekla i razvoja značenja riječi koje u centar stavljaju nas same, odnosno naša duševna ili emotivna stanja. Iako manje brojni, u literaturi kontaktne lingvistike izdvajaju se i radovi koji se predmetom pozajmljenica bave i u ovom semantičkom polju (Diller 2014; Ogura 2012, 2013). U njima se, između ostalog, analizira značenje ovih pozajmljenica i odgovarajućih im sinonima različitog porijekla, objašnjava diferencijacija u značenju i ukazuje na njihovo mjesto u engleskom jeziku, što je i predmet našeg rada.

3. Francuske pozajmljenice u engleskom jeziku u semantičkom polju duševnih stanja – korpus i metodologija analize

Cilj ovog rada je da kroz prikaz razvoja značenja francuskih pozajmljenica u semantičkom polju duševnih stanja, kao i kroz njihovo kontrastiranje sa sinonimima prvenstveno germanskog, ali i francuskog porijekla, pokaže mjesto koje su one zauzele u leksikonu engleskog jezika.

Kao kriterijum za odabir semantičkog polja poslužio nam je podatak da je engleski i u polju duševnih stanja pozajmljivao od francuskog, ali da broj studija koji se bave ovom tematikom nije toliko velik kao kada je u pitanju broj onih koji se bave uopšte uticajem francuskog jezika na engleski, ili uticajem ovog jezika na engleski u polju prava, mode, kulinarstva... Iako odabrano semantičko polje nudi bogatstvo materijala za analizu i kada su recentnija književna ili druga izdanja u pitanju, odlučili smo se za književna djela nastala u periodu između 16. i 18. vijeka. To je urađeno sa ciljem bolje ilustracije dijahronijskog razvoja ekscerpiranih leksema, odnosno kako bismo pokazali da li su se i koliko one promijenile od ulaska u odnosu na kontekstualna značenja iz pomenutog vremenskog perioda, kao i u odnosu na značenja koja imaju danas. Za pomenuta književna izdanja, s druge strane, odlučili smo se prvenstveno zbog ljubavne tematike koja se u njima obrađuje, te otuda i pretpostavke da sadrže veliki udio riječi kojima se izražavaju duševna stanja. Osim toga, *Pamela* važi i za prvi moderni roman pisan na engleskom jeziku, a Šekspir za pjesnika i dramskog pisca čiji je uticaj na engleski jezik bio izuzetno velik, bilo uvođenjem, tj. kovanjem novih ili popularizovanjem riječi stranog porijekla koje su tada već ušle ili ulazile u engleski jezik.

Polazne pretpostavke u ovom radu temelje se na činjenici o uticaju francuskog jezika na engleski u semantičkom polju duševnih stanja. S obzirom na prirodu kontakta ova dva jezika, odnosno na intenzivni priliv francuskih riječi uopšte kao i prestiž koje su one uživale, pretpostavili smo da će se u našem korpusu izdvojiti jedan dio francuskih pozajmljenica koje su iz engleskog jezika izmjestile domaće ekvivalente, tj. koje su uticale na gubljenje nativnih, engleskih riječi. Budući da znatan priliv francuskih riječi kako u ovom, tako i drugim poljima datira od normanskog osvajanja, tj. još od faze srednjovjekovnog engleskog, pretpostavili smo, zatim, da će najveći broj francuskih pozajmljenica reflektovati promjene tokom svog razvoja, tj. da će proći kroz semantičke procese proširenja i suženja značenja. Na kraju, pretpostavili smo da će se unutar ekscerpiranog materijala izdvojiti i dio francuskih pozajmljenica koje nisu mijenjale svoje značenje od ulaska u engleski jezik.

Istraživanje je obuhvatilo 105 francuskih pozajmljenica u engleskom jeziku unutar semantičkog polja duševnih stanja. Lista ispitivanih odrednica iz korpusa *Mletačkog trgovca* uključuje njih 52, a lista iz korpusa *Pamele* 53, i među njima najveći broj čine imenice, a zatim glagoli i pridjevi. Obje liste odrednica date su kao prilozi na kraju rada. Postupak je prilikom analize bio isti za sve odrednice, što znači da je u cilju njihove klasifikacije koja slijedi u daljem tekstu napravljen detaljan uvid u razvoj njihovih značenja, od momenta transfera iz francuskog u engleski jezik do danas.

4. Rezultati istraživanja

Ovako sprovedena analiza značenja francuskih pozajmljenica u semantičkom polju duševnih stanja pokazala nam je kako su se one ponašale po ulasku u engleski jezik. Osim što su bogatile vokabular, pozajmljenice iz francuskog su, naime, uticale na gubljenje nativnih, engleskih riječi, mijenjale su, proširivale ili gubile svoja značenja. Nabrojane tendencije francuskih pozajmljenica predstavljaju, zapravo, mehanizme u cilju smanjenja tzv. *semantičke ekvivalentnosti* (Berndt 1982: 80), tj. potpune ili parcijalne sinonimije među stranim i nativnim riječima koja prati priliv stranih riječi uopšte. Smanjenje semantičke ekvivalentnosti unutar riječi različitog, francuskog i germanskog porijekla, ali i među samim francuskim pozajmljenicama, odvijalo se, dakle, putem gubljenja nativne ili francuske riječi ili putem diferencijacije, tj. promjena u njihovom značenju.

Gubljenje riječi predstavlja proces koji se odvija u cilju ekonomičnosti jezika, tj. smanjenja sinonimije i odnosi se i na riječi domaćeg i stranog porijekla. U procesu gubljenja semantički srodnih riječi različitog porijekla primjećuje se trend većeg gubitka među nativnim, staroengleskim nego stranim, francuskim riječima (Baugh 1951: 216). U našem korpusu od 105 odrednica, pronašli smo primjere onih koji su uticali na gubljenje nativnih riječi (imenica *pity* 'sažaljenje, milosrđe' zamijenila je dotadašnju staroenglesku imenicu *mildheortnes*, imenice *cruelty* 'okrutnost, svirepost' i *grace* 'naklonost, milost, ljupkost...' zamijenile su staroengleske *walhrēownes*, odnosno *giefu*, *ār* i *þanc* itd.), ali njihov broj, kao što će se vidjeti u tabeli u produžetku rada, nije bio velik.

Osim što su neke francuske pozajmljenice iz našeg korpusa zauzele mjesto dotadašnjih engleskih leksema uzrokujući njihovo gubljenje, analiza je ukazala i na njihov različiti razvojni put od trenutka ulaska u jezik do danas. Pregledom obje liste nametnula se jasna razlika između dvije grupe odrednica. Prvoj pripadaju odrednice koje nisu pretrpjele semantičke promjene tokom svog razvoja, a drugoj grupi one

koje su zabilježile promjene u semantičkom smislu, bilo dodavanjem, gubljenjem ili mijenjanjem svojih značenja. Smatramo neophodnim da pomenemo, pritom, da smo u procesu traženja semantički srodnih riječi za potrebe kontrastiranja sa odrednicama iz obje grupe naišli na mnogo veći broj takvih unutar riječi francuskog porijekla nego među riječima različitog, francuskog i domaćeg porijekla. Mnoge odrednice sa obje naše liste istovremeno su sinonimi. Veća frekventnost sinonimije koju smo uočili među riječima francuskog porijekla nego između riječi francuskog i germanskog porijekla iz semantičkog polja duševnih stanja ukazuje na veliki uticaj francuskog jezika na ovo polje unutar engleskog jezika.

Za razliku od odrednica koje nisu mijenjale svoja značenja od ulaska u jezik, najčešće promjene pozajmljenica iz druge grupe odnosile su se na proširivanje značenja (*affection* 'osjećaj; osjećanje' 13. v. + 'sklonost, naklonost' 14. v. + 'tjelesno stanje; (većinom) bolest, oboljenje' (med.) 16. v. + 'snažno emocionalno stanje, duševni pokret, afekat' (psih.)), gubljenje, a potom dodavanje novih značenja (*courage* 'naklonost, strast, bijes, žudnja...' 13. v. (arh.) + 'hrabrost, srčanost, smjelost, odvažnost...' 14. v.), kao i promjenu značenja (*frank* 'slobodan' 13. v. > 'velikodušan, darežljiv' 15. v. > 'otvoren, iskren, neposredan' 16. v.; *gay* 'srećan, veseo, bezbrižan' 13. v. > 'svijetao, šaren, živ' 14. v. > 'raskalašan, razvratan' 17. v. > 'gej, homoseksualac' 20. v. > 'loš, glup' 20. v.). Osim promjene denotativnog značenja, pozajmljenice su nerijetko dobijale razne konotacije, kao npr. *suffer* 'podnositi nešto' 14. v. > 'podnositi nešto ružno–trpjeti'; *desire* 'želja; žudnja' 13. v. > 'požuda', a u nekim slučajevima zabilježeno je i slabljenje značenja: *contrition* 'griža savjesti, kajanje' 14. v. > 'ustezanje, oklijevanje' 18. v.; *enjoy* 'uživati' 14. v. > 'prijatno provoditi vrijeme'.

Uz pomoć rezultata dobijenih analizom korpusa, ilustrovaćemo pomenutu situaciju, tj. pokazati koje su to ispitivane odrednice uticale na gubljenje nativnih riječi, koje od njih nisu, a koje jesu pretrpjele promjene u svom značenju od ulaska u engleski do danas, kao i na koji se način razlikuju od svojih engleskih ekvivalenata germanskog porijekla. Budući da naše liste odrednica obiluju značenjski veoma bliskim francuskim pozajmljenicama, one će biti kontrastirane ne samo sa sinonimima germanskog porijekla već i međusobno. Prvo ćemo, dakle, prikazati koje su francuske pozajmljenice koje je obuhvatila naša analiza uticale na gubljenje nativnih ekvivalenata germanskog porijekla, a potom i koje od njih su ostale semantički nepromijenjene od trenutka pozajmljivanja iz francuskog i kontrastirati neke od njih sa sinonimima germanskog, ali i francuskog porijekla radi utvrđivanja njihovog mjesta u jeziku. Nakon toga, posvetićemo se brojnijim i u semantičkom smislu interesantnijim leksemama koje su mijenjale svoja značenja i kontrastirati i njih sa sinonimima prvenstveno germanskog, a potom i francuskog porijekla.

4.1. Francuske pozajmljenice u semantičkom polju duševnih stanja koje su uticale na gubljenje nativnih riječi

TABELA 1:

	<i>MLETAČKI TRGOVAC</i>	<i>PAMELA</i>
1.	<i>anda</i> > <i>envy</i> 'zavist, zloba, ljubomora' <i>andig</i> > <i>envious</i> 'zavidan, ljubomoran' <i>andian</i> > <i>envy</i> 'zavidjeti'	<i>modig, beald, cene, dyrstig</i> > <i>brave</i> 'hrabar, odvažan'
2.	<i>slīðe</i> > <i>cruel</i> 'okrutan; svirep' <i>walhrēownes</i> > <i>cruelty</i> 'okrutnost, svirepost'	<i>angsumnes</i> > <i>anxiety</i> 'zebnja; nespokoјstvo; briga; anksioznost'
3.	<i>Æðele</i> > <i>noble</i> 'čuden; divan; plemenit' <i>æbeling</i> > <i>nobleman</i> 'plemić'	<i>frofor</i> > <i>comfort</i> 'utjeha; ugodnost'
4.	<i>miltsian</i> > <i>pity</i> 'žaliti nekoga; žalostiti se' <i>mildheortnes</i> > <i>pity</i> 'sažaljenje, milosrđe'	<i>broga; egesa</i> > <i>terror</i> 'užas, strah; terror; napast'
5.	<i>hold</i> > <i>gracious</i> 'milostan, ljubazan' <i>giefu, ār; þanc</i> > <i>grace</i> 'naklonost, milost, ljupkost...'	<i>efendrowung</i> > <i>compassion</i> 'sažaljenje, samilost, milost, saosjećanje'
6.	<i>tweo</i> > <i>doubt</i> 'sumnja; neizvjesnost, nedoumica' <i>tweogan, tweon</i> > <i>doubt</i> 'sumnjati'	<i>cwiðan</i> > <i>lament</i> 'žaliti, oplakivati' <i>geōmrung</i> > <i>lamentation</i> 'tugovanje, jadikovanje'
7.	<i>ellen, mōd</i> > <i>courage</i> 'hrabrost, odvažnost, smjelost'	
8.	<i>wanhope</i> > <i>despair</i> 'očaj, beznadežnost'	

Kao što se može vidjeti iz tabele, broj ispitivanih odrednica francuskog porijekla koje su iz engleskog jezika potisnule dotadašnje riječi nije bio velik. Nativni, engleski ekvivalenti francuskih odrednica uglavnom su se zadržali u jeziku, pri čemu je došlo do diferencijacije njihovih i značenja francuskih pozajmljenica koje su im bile semantički bliske. Staroenglesku imenicu *anda* zamijenila je npr. imenica francuskog porijekla *envy* 'zavist, zloba, ljubomora', a isto se dogodilo s odgovarajućim pridjevom *andig* i glagolom *andian*, koje su zamijenili *envious* 'zavidan, ljubomoran' i *envy* 'zavidjeti'. Na sličan način, kao što se može vidjeti u tabeli, zamijenjeni su i drugi staroengleski pridjevi i imenice. Francuski pridjev *gracious* 'milostan, ljubazan' i imenica *grace* 'naklonost, milost, ljupkost...' zamijenili su staroengleski pridjev *hold*,

odnosno imenice *giefu*, *ār* i *þanc*, koje su se koristile sa tim značenjem. Francuska imenica *courage* ‘hrabrost, odvažnost, smjelost’, takođe iz korpusa *Mletačkog trgovca*, zauzela je mjesto koje su zauzimale dvije staroengleske imenice – *ellen*, koja je osim značenja ‘hrabrost’ imala i značenje ‘snaga; revnost, žar’, i *mōd*, ‘srčanost’, ‘ponos’.

Iz korpusa *Pamele*, sa druge strane, umjesto pridjeva *brave* ‘hrabar, odvažan’ francuskog porijekla, u staroengleskom jeziku koristili su se pridjevi *modig* (*moody* ‘čudljiv; sjetan; mrzovoljan’), *beald* (*bold* ‘hrabar, srčan; drzak’), zatim *cene* (*keen* ‘revnostan; pronicljiv’) i *dyrstig* (*daring* ‘hrabar, odvažan, smio’). Neke od imenica iz ovog glosara koje su zamijenile staroengleske uključuju imenicu *anxiety* ‘zebnja; nespokoјstvo; briga; anksioznost’, *comfort* ‘utjeha; ugodnost’, *teror* ‘užas, strah; terror; napast’. Francuska imenica *compassion* ‘sažaljenje, samilost, milost, saosjećanje’, za koju se u nekim rječnicima pominje da je nastala kao doslovni prevod grčke imenice *sympatheia*, zauzela je mjesto staroengleskog kalka *efendrowung*. Takođe, glagol *lament* ‘žaliti, oplakivati’ zamijenio je dotadašnji staroengleski *cwiðan*, dok se umjesto odgovarajuće imenice francuskog porijekla – *lamentation* ‘tugovanje, jadikovanje’, u staroengleskom jeziku koristila imenica *gēomrung*.

4.2. Francuske pozajmljenice u semantičkom polju duševnih stanja koje nisu pretrpjele semantičke promjene tokom svog razvoja

Iako je većina ispitivanih odrednica doživjela brojne promjene na semantičkom planu, kod određenog broja, ipak, ne bilježimo bilo kakve promjene.

Unutar liste francuskih pozajmljenica iz korpusa *Mletačkog trgovca* popisali smo 11 odrednica od ukupno 52 koje nisu pretrpjele semantičke promjene tokom svog razvoja. Od 53 odrednice sa liste iz korpusa *Pamele*, njih 19 nije pretrpjelo promjene u svom značenju.

TABELA 2:

	<i>MLETAČKI TRGOVAC</i>	<i>PAMELA</i>
1.	amity	affliction
2.	amorous	anguish
3.	commiseration	arrogance
4.	cruelty	compassion
5.	despair	content
6.	despise	contrition
7.	disgrace	covet
8.	dismay	delight

9.	temptation	enamour
10.	torture	fortitude
11.	villainy	imagination
12.		lament
13.		magnanimity
14.		odious
15.		pensive
16.		prudence
17.		resignation
18.		vex
19.		vile

U cilju ilustracije pomenute grupe pozajmljenica koje nisu pretrpjele semantičke promjene tokom svog razvoja, kao i mjesta koje su one zauzele u leksikonu engleskog jezika, izdvajamo neke od primjera iz tabele i njihovo kontrastiranje sa semantički srodnim riječima prvenstveno germanskog, ali i francuskog porijekla.

amorous – loving

Pridjev *amorous* u engleskom jeziku datira iz 14. vijeka od starofrancuskog *amorous*, nastalo od latinskog *amorosus* ‘ljubavni, zaljubljeni’, odnosno od latinske imenice *amor* ‘ljubav’. Značenje pridjeva ekscerpiranog iz korpusa *Mletačkog trgovca* ekvivalentno je prvobitnom, koje se zadržalo i danas – ‘zaljubljen; ljubavi odan, predan’:

...Lorenzo and his *amorous* Jessica...

...Lorenco i *dragana* mu Džesika...

(Shakespeare 1994: II. 8)

(Šekspir 1966: II. 8)

Srodna engleska riječ germanskog porijekla je *loving* (staroengleski pridjev *lufenda*, nastao od imenice *lufu*) ‘koji voli; zaljubljen; blagonaklon, ljubazan’. Za razliku od pridjeva *loving*, koji, dakle, ima šire značenje jer uključuje i osobinu ljubaznosti, pridjev francuskog porijekla, *amorous*, ima uže značenje i konotaciju romantične ljubavi.

content – glad, happy

Za pridjev *content*, ekscerpiran iz korpusa *Pamele*, vezuje se prvobitno značenje ‘zadovoljan, voljan’, koje se duguje francuskom iz 14. vijeka (*content*), odnosno latinskom (*contentus* ‘zadovoljan’). Prvobitno i ekscerpirano značenje iz 18. vijeka

jednako je značenju koje se zadržalo i u savremenom engleskom jeziku – ‘zadovoljan; voljan, sklon’:

We left the issue to Providence, as we ought, and that has turned it as it pleased; and we must be content, though not favoured as we wished (Richardson 1914: Volume II, Letter XX).

Prepuštili smo ishod Providnosti, kao što je i trebalo, a ona je udesila sve po svojoj volji, i moramo biti zadovoljni iako nam nije posrećilo kako smo to željeli (Richardson 1970: Svezak II, Dvadeseto pismo).

U odnosu na domaći, germanski sinonim *glad* (staroenglesko *glæd*) ‘radostan, srećan, veseo’, pridjev *content* ima neutralnije i uopštenije značenje jer se *glad* često koristi da izrazi osjećanje zadovoljstva usljed ispunjenja neke želje ili povoljne okolnosti u datom trenutku: *I am very glad to see you* ‘Veoma mi je milo što Vas vidim’. Drugi domaći sinonim je pridjev *happy* (staroenglesko *gehæp*) ‘srećan; zadovoljan’ i ima snažnije i šire značenje od pomenutih pridjeva budući da uključuje i više od trenutnog zadovoljstva nekim/nečim ili ugodnog osjećanja.

lament – mourn

Za glagol ekscerpiran iz korpusa *Pamele* vezuje se njegovo prvobitno značenje ‘tugovati, žaliti, oplakivati, jadikovati, naricati’, koje se bez promjena zadržalo i danas:

I had often lamented, that our sex were prohibited, by the designs of the other upon their honour, and by the world's censures... (Richardson 1914: Volume II, Letter LXXXIX).

Često sam se tužila da je našem spolu zabranjeno, zbog zlih namjera drugog spola u vezi sa ženskom čašću, i zbog osuđivanja svijeta... (Richardson 1970: Svezak II, Osamdeset deveto pismo).

Duguje se francuskom glagolu *lament*, koji je po transferu u engleski u 16. vijeku zamijenio dotadašnji staroengleski glagol *cwiðan*.

Sinonim germanskog porijekla je *mourn* (*murnan*) ‘žalostiti se; žaliti, oplakivati’ i u odnosu na njega, glagol *lament* pripada formalnom registru, zbog čega se rijetko upotrebljava u svakodnevnom govoru: *lamenting about the decline in academic standards* ‘lamentirajući nad opadanjem akademskih standarda’.

odious – hateful

Za pridjev *odious*, koji smo ekscerpitali iz korpusa *Pamele*, vezuje se njegovo prvobitno značenje iz 14. vijeka (starofrancusko *odious*) – ‘omražen, mrzak, mrzan, gnusan; gadan odvratan’ i ono se nije mijenjalo tokom razvoja jezika:

You paint no scenes but such as make his wickedness odious:... (Richardson 1914: Volume II, Letter X).

Opisuješ samo one prizore koji prikazuju njegovu pokvarenost kao odvratnu (Ričardson 1970: Svezak II, Deseto pismo).

Značenje pridjeva *odious* ‘omražen, mrzak, gnusan; odvratan’ obuhvata, dakle, negodovanje, zamjeranje ili averziju. Sinonim germanskog porijekla je pridjev *hateful* ‘mrzan, mrzak, gnusan’ i ima snažnije značenje u smislu da implicira na nešto što izaziva negativnije emocije od pridjeva *odious*, mržnju u prvom redu.

pensive – thoughtful

Pridjev *pensive* sa značenjem ‘zanijet mislima, zamišljen; sjetan’ datira iz 14. vijeka od francuskog pridjeva *pensif*, *-ive*, odnosno glagola *penser*. Za njega se u korpusu *Pamele* vezuje to isto značenje koje se bez promjena zadržalo i u savremenom engleskom:

Yet Lady Betty will have it that there is more in it than I will own; and that I know my brother's wickedness by my pensive looks. (Richardson 1914: Volume II, LXX)

Pa ipak, lady Betty tvrdi da u tome ima više istine nego što ja hoću da priznam, i da znam za pokvarenost svoga brata, što se vidi po mom zamišljenom izgledu (Ričardson 1970: Svezak II, Sedamdeseto pismo).

Značenje pridjeva ‘zamišljen; zanijet mislima; sjetan’ uključuje, dakle, osjećanja sjete i tuge. Sinonim germanskog porijekla je pridjev *thoughtful* (od staroengleske imenice *þoht*, *geþoht*) ‘sklon razmišljanju, dubokomislen; zadubljen u misli; ozbiljan; sjetan; brižan; pažljiv’. Iako se značenje oba pridjeva vezuje za ‘zamišljenost i udubljenost u misli’, *pensive* konotira osjećanja sjete i tuge, a *thoughtful* prvenstveno upućuje na udubljenost u misli ili razmišljanje.

Ostali strani sinonimi (francuskog/latinskog porijekla) jesu *contemplative*, *reflective*, *meditative*, i ovdje ih pominjemo kako su njima odgovarajuće imenice ujedno i naše ispitivane odrednice. Za razliku od izdvojenog pridjeva *pensive*, *contemplative* ‘zadubljen u misli; dubokomislen’ implicira na sagledavanje ili

razmišljanje o nečemu sa često svjesnim ciljem boljeg razumijevanja ili duhovnog bogaćenja. Pridjev *reflective* 'sklon razmišljanju, misaon', s druge strane, ukazuje na pažljivo rasuđivanje i promišljanje, dok *meditative* 'sklon razmišljanju, promatrački' naglašava često lično, ozbiljno razmišljanje.

4.3. Francuske pozajmljenice u semantičkom polju duševnih stanja koje su pretrpjele semantičke promjene tokom svog razvoja

U korpusu *Mletačkog trgovca* imamo 41 (od ukupno 52), a u korpusu *Pamele* 34 riječi (od ukupno 53) koje su pretrpjele semantičke promjene tokom svog razvoja.

TABELA 3:

	<i>MLETAČKITRGOVAC</i>	<i>PAMELA</i>
1.	affection	agony
2.	agitation	anxiety
3.	conceit	benevolence
4.	contemplation	brave
5.	courage	comfort
6.	desire	compunction
7.	doubt	conscience
8.	ecstasy	curiosity
9.	enjoy	dignity
10.	envy	disdain
11.	esteem	emotion
12.	fortune	enthusiasm
13.	fury	fancy
14.	grace	fault
15.	honest	felicity
16.	honour	foible
17.	inspiration	frank
18.	jealous	gay
19.	joy	gratitude
20.	malice	grief
21.	manner	humour
22.	melancholy	indignation
23.	mercy	meditation
24.	misery	penetration
25.	noble	reflection
26.	pain	regret
27.	passion	repent

28.	patience	resent
29.	pity	sense
30.	pleasure	sensible
31.	rage	sentiment
32.	reasonable	terror
33.	relief	vanity
34.	remorse	virtue
35.	reverence	
36.	sober	
37.	spirit	
38.	suffer	
39.	torment	
40.	trouble	
41.	valour	

Ovim pozajmljenicama ćemo se posvetiti na isti način kao i pozajmljenicama koje nisu mijenjale svoje značenje po ulasku u engleski – izdvojićemo iz analize neke od njih i kontrastirati ih sa semantički srodnim riječima germanskog, a potom i francuskog porijekla.

brave – bold, fearless

Za pridjev ekscerpiran iz korpusa *Pamele* vezuje se njegovo prvobitno značenje 'hrabar, odvažan, smio, neustrašiv', koje potiče od francuskog *brave* iz 15. vijeka. Ono se i danas zadržalo u engleskom jeziku s tim što je u 16. vijeku došlo do bogaćenja značenja, 'divan, sjajan (u izgledu); divan', koje je takođe prisutno u savremenom engleskom:

..., *till a fourth employment puts itself upon you: and that is (...) a succession of brave boys, to perpetuate a family, for many hundred years esteemed and worthy and eminent...* (Richardson 1914: Volume II, Letter IX).

..., *dok ti se ne nametne četvrta obaveza, a to je (...) niz smionih dječaka da uvijekovječe obitelj koju su mnogo godina smatrali za čestitu i odličnu ...* (Richardson 1970: Svezak II, Deveto pismo).

Pridjevu *brave* nativni sinonimi su *fearless* i *bold*. *Fearless* (od staroengleske imenice *fer*) upućuje na odsustvo straha, dok od njega snažnije značenje ima pridjev *bold* (STE *beald*), koji, kao i pridjev *brave*, akcentuje spremnost suočavanja sa opasnošću ili poteškoćom, tj. smjelost. Za razliku od nativnih sinonima, pridjev

brave je tokom razvoja jezika na pomenuto, prvobitno dodao i značenje ‘divan, sjajan’.

desire – wish, want

Značenje ekscerpiranog glagola *desire* iz korpusa *Mletačkog trgovca* vezuje se za prvobitno značenje iz 13. vijeka: ‘željeti, moliti, zahtijevati; žudjeti’:

*I am glad on 't, I desire no more delight To volim baš; jer više no ma šta
Than to be under sail, and gone tonight. Želim da noćas brodom plovim ja.*
(Shakespeare 1994: II. 6) (Šekspir 1966: II. 6)

Ovo značenje, koje se duguje francuskom *désirer*, odnosno latinskom *desiderare* ‘željeti, žudjeti, čeznuti’, zadržalo se do danas u engleskom jeziku. Imeničko značenje: ‘želja; žudnja, čežnja’, takođe datira iz 13. vijeka, po ugledu na francusku imenicu *désir*, izvedenu od glagola *désirer*, a za nju se od 14. vijeka u engleskom vezuje i značenje ‘požuda, pohota, seksualni nagon’.

Glagol *wish* (staroenglesko *wyscan*) i *want* (staroenglesko *vanta*) nativni su sinonimi glagolu *desire* ‘željeti, moliti, zahtijevati; žudjeti’. Iako sva tri glagola imaju značenje ‘željeti, moliti; žudjeti’, postoje razlike u njihovom konotativnom značenju, kao i u upotrebi. Naime, glagol francuskog porijekla, *desire*, mjesto zauzima u formalnom registru engleskog jezika, dok je u slučaju glagola *wish* i posebno glagola *want* česta kolokvijalna upotreba. Osim toga, glagol *desire* ima i intenzivnije značenje ‘snažno željeti, žudjeti’ od nativnih ekvivalenata. Glagol *want*, s druge strane, konotira usmjerenost ka ispunjenju želje ili žudnje.

doubt – mistrust

Riječ *doubt* je iz francuskog (*dote, dute*, od glagola *doter, duter*) u engleski pozajmljena u 13. vijeku sa glagolskim ‘strahovati, plašiti se; biti u nedoumici, dvoumiti se; sumnjati’ i imeničkim značenjem ‘strah; neizvjesnost, nedoumica; sumnja’. Konotaciju straha riječ je dobila još u francuskom, ali je ona i u imeničkoj i u glagolskoj funkciji zastarjela u engleskom. Za ekscerpiranu riječ iz korpusa *Mletačkog trgovca* vezuje se značenje ‘sumnja’ (‘zacijelo’, ‘van *sumnje*’), koje se sa značenjem ‘neizvjesnost, nedoumica’ zadržalo i danas:

*And every object that might make me fear ...; i, zacelo, bi
Misfortune to my ventures, out of doubt Sve bi, od čega strepim da bi štetu
Would make me sad. Naneti moglo trgovini mojoj
Žalostilo me.
(Shakespeare 1994: I. 1) (Šekspir 1966: I. 1)*

Imenica *mistrust* (od staroengleske imenice *traust* ‘pomoć, podrška, povjerenje’) ‘nepovjerenje, podozrenje, sumnja, nepouzdanje’ nativni je sinonim imenici francuskog porijekla *doubt* ‘sumnja; neizvjesnost, nedoumica’. Iako je značenje ‘sumnja, nesigurnost u vezi s nekim/nečim’ zajedničko objema imenicama, *mistrust* naglašava značenje nepovjerenja i nepouzdanja.

felicity – happiness

Za imenicu ekscerpiranu iz korpusa *Pamele* vezuje se njeno prvobitno značenje iz 14. vijeka, nastalo od francuske imenice *félicité* – ‘sreća, blaženstvo, zadovoljstvo, blagostanje’:

But I shall ever pray for your ladyship's and his honour's felicity, as becomes your undeserving servant... (Richardson 1914: Volume II, Letter XVI).

Uvijek ću se moliti za Vaše gospodstvo i za sreću njegova gospodstva, kao što se to i pristoji Vašoj nevrjednoj služavci... (Richardson 1970: Svezak II, Šesnaesto pismo).

Ovo značenje je tokom razvoja jezika prošireno na ‘pogodnost (uopšte); pogodna karakteristika, osobina; pogodna fraza, izraz’, a oba značenja su se zadržala i u savremenom engleskom jeziku.

Imenica *felicity* ‘sreća, blaženstvo, zadovoljstvo’ ekvivalentna je imenici *happiness* germanskog porijekla, za razliku od koje se ne koristi u svakodnevnom jeziku budući da je mjesto našla u formalnom registru engleskog. Osim toga, dok se za imenicu *happiness* vezuje široko značenje ‘sreća’, imenica *felicity* je ovom prvobitnom značenju dodala suženo, specifično značenje ‘pogodnost; pogodna karakteristika, osobina, fraza, izraz’.

gay – merry

Za pridjev ekscerpiran iz korpusa *Pamele* vezuje se njegovo prvobitno značenje ‘srećan, veseo, bezbrižan, raspoložen, radostan’, koje je preneseno u 13. vijeku od francuskog *gai* ‘radostan, srećan; ljubazan, prijatan; šarmantan, sjajan, svijetao’:

Coquetilla was the only daughter of a worthy baronet, by a lady very gay, but rather indiscreet than unvirtuous... (Richardson 1914: Volume II, Letter CIII).

Kaćiperka je bila jedinica jednoga baroneta i vrlo vesele dame, koja je bila više nesmotrena nego nekreporna... (Richardson 1970: Svezak II, Sto treće pismo).

Ono se u 14. vijeku proširuje na 'svijetao, šaren, živ, sjajan', a zatim u 17. vijeku dolazi do pejoracije prvobitnog značenja, pa se 'bezbržan' proširuje i na 'raskalašan, razvratan'. Zadržavajući sva pomenuta značenja, *gay lady* u 19. vijeku dobija značenje 'raskalašna, laka žena', a *gay man* 'promiskuitetni muškarac, zavodnik'. U 20. vijeku *gay man* mijenja svoje značenje pa se od sredine ovog vijeka zvanično koristi i u pridjevskoj i imeničkoj funkciji da opiše istopolno orijentisanog muškarca, a kasnije i ženu. Krajem 20. vijeka pridjev dobija novo pejorativno značenje, ovog puta bez seksualnih konotacija, pa se kao sleng, najčešće među mlađim govornicima u većini anglofonih zemalja, koristi da izrazi stvar ili koncept koji je 'lošeg kvaliteta; glup; smeće'.

Pridjev *gay* za nativni sinonim ima *merry* (staroenglesko *myrge*) 'veseo, vedar, radostan, živahan, bodar, čio'. Iako pridjevi *merry* i *gay* dijele značenje 'veseo, raspoložen, radostan', *merry* intenzivnije konotira veselost i živahnost od pridjeva *gay*, koji je, dakle, tokom razvoja ovom značenju dodavao mnoga druga pa se danas češće vezuje za značenje 'gej', a u slengu čak i pejorativno 'glup'.

gratitude – thankfulness

Za imenicu ekscerpiranu iz korpusa *Pamele* vezuje se jedno od prvobitnih značenja, 'zahvalnost':

Thus will our gratitude be the inspirer of joy to our common benefactor; and his joy will heighten our gratitude... (Richardson 1914: Volume II, Letter III).

Tako će naša zahvalnost biti povod veselju našega zajedničkog dobročinitelja, a njegovo će veselje povećati našu zahvalnost (Richardson 1970: Svezak II, Treće pismo).

Kada je u 16. vijeku prenesena iz francuskog, ova imenica imala je i značenje 'usluga, dar', koje se, za razliku od značenja 'zahvalnost', nije zadržalo u engleskom jeziku, ali se vezuje za drugu izvedenicu latinskog pridjeva *gratuis* – imenicu *gratuituity*.

Nativni sinonim imenice *gratitude* je *thankfulness* 'zahvalnost'. Iako se obje imenice odnose na zahvalnost, imenica *gratitude* uključuje emotivnu komponentu i podrazumijeva osjećanje zahvalnosti, dok imenica *thankfulness* više upućuje na izražavanje zahvalnosti.

humor – wit

Imenica *humor* nastala je od starofrancuske (*h*)*umor* u 14. vijeku. Njeno prvobitno značenje usko se vezuje za ‘tjelesni sok, bilo koji od četiri glavna tjelesna fluida (krv, sluz, žuta žuč i crna žuč)’, što se duguje latinskom porijeklu (*h*)*umor* ‘tečnost, vlaga’, *umere* ‘biti vlažan, mokar’). U antičkoj i srednjovjekovnoj medicini vjerovalo se da je međusobna proporcija ova četiri tjelesna fluida u čovjekovom organizmu određivala i njegovo duševno stanje. U vezi sa tim, imenica u 15. vijeku proširuje značenje na ‘duševno stanje’. To značenje se u 16. vijeku dodatno proširuje na ‘čud, raspoloženje; narav, temperament’, prisutno u našem korpusu:

...and I would be glad to save thee from contempt for thy new good humour, as I used to try to do, for thy old bad nature (Richardson 1914: Volume II, Letter XXXIV).

..., a rado bih te spasila od prezira zbog tvoga novog raspoloženja, kao što sam pokušavala i prije zbog tvoje stare ružne naravi (Richardson 1970: Svezak II, Trideset četvrto pismo).

Značenje se u tom periodu proširuje i na ‘sklonost, navika, ćef, volja, hir’, a imenica u 17. vijeku dobija još jedno značenje: ‘humor, šala; veselost’, kojim se približila značenju native imenice *wit* (staroenglesko *wit*, *gewit*) ‘duhovitost; dosjetljivost; oštroumnost’ (ali i ‘dosjetka, šala; duhovita osoba’). Osim nabrojanog, imenica *wit* uključuje i značenja ‘um, razum, pamet, inteligencija; zdrav razum, moć rasuđivanja; čulo; mudrost; umna sposobnost’. Iako obje imenice ukazuju na osobine koje izazivaju smijeh ili razonodu, *wit* sa nabrojanim značenjima akcentuje umnu, mentalnu, intelektualnu sposobnost u rasuđivanju, uočavanju veza među nespojivim stvarima na jedan dovitljiivi i komični način, dok se *humour*, s druge strane, odnosi na dar za prepoznavanje i izražavanje komičnog.

5. Zaključak

Istraživanje u ovom radu obuhvatilo je francuske pozajmljenice u engleskom jeziku unutar semantičkog polja duševnih stanja. U cilju analize mjesta i razvoja značenja navedenih pozajmljenica, ekscerpiran je jezički materijal francuskog porijekla iz Šekspirove drame *Mletački trgovac* i romana *Pamela* Semjuela Richardsona, koji je, potom, analiziran uz pomoć etimoloških rječnika i rječnika sinonima.

Analizom francuskih pozajmljenica u ispitivanom semantičkom polju, izdvojile su se one koje su uticale na gubljenje nativnih engleskih riječi, kao i one koje su po ulasku u engleski mijenjale, proširivale ili gubile svoja značenja, a u cilju smanjenja

potpune ili parcijalne sinonimije među stranim i nativnim riječima. Na konkretnim primjerima odrednica ustanovili smo kako su francuske riječi zauzele mjesto brojnih engleskih koje su vrlo često nakon toga ne samo izlazile iz upotrebe već i potpuno nestajale iz engleskog jezika, čime smo dokazali pretpostavku o uticaju ovih riječi na gubljenje nativnih ekvivalenata. Pregledom glosara nametnula nam se i jasna razlika između dvije grupe odrednica – onih koje nisu pretrpjele semantičke promjene tokom svog razvoja, kao i onih koje su zabilježile promjene u semantičkom smislu, bilo dodavanjem, gubljenjem ili mijenjanjem svojih značenja. Na ovaj način smo dokazali i hipotezu o značenjskim promjenama, ali i o njihovom odsustvu unutar jednog broja pozajmljenica u toku njihovog razvoja u jeziku primaocu. Tako smo u listi odrednica iz *Mletačkog trgovca* popisali njih 11 (od ukupno 52) koje nisu pretrpjele promjene u svom značenju, a u glosaru *Pamele* njih 19 (od ukupno 53), što znači da je najveći broj odrednica sa obje liste pretrpio promjene na semantičkom planu. Odrednice iz obje grupe smo kontrastirali sa sinonimima germanskog, a potom i francuskog porijekla radi utvrđivanja njihovog mjesta u jeziku. Prilikom samog kontrastiranja zaključili smo da postoji veća frekventnost sinonimije među riječima francuskog porijekla nego između riječi francuskog i germanskog porijekla iz semantičkog polja duševnih stanja, čime smo takođe ilustrovali veliki uticaj francuskog jezika na ispitivano polje. Rezultati kontrastiranja su nam pokazali da je do diferencijacije u značenju semantički bliskih riječi različitog ili zajedničkog porijekla dolazilo najčešće nakon promjene njihovih konotacija, zauzimanjem mjesta u različitim registrima ili slabljenjem, odnosno pojačanjem intenziteta značenja. Na kraju, vjerujemo da ovako koncipiran rad daje smjernice u pogledu budućih istraživanja i u drugim semantičkim poljima, ali i u pogledu ozbiljnijih semantičkih studija koje bi se, uz dobro poznavanje francuskog jezika, temeljile na kontrastiranju francuskih pozajmljenica u engleskom sa modelima od kojih su nastale iz francuskog jezika.

Prilozi:

Lista francuskih pozajmljenica unutar semantičkog polja duševnih stanja iz drame *Mletački trgovac* Viljema Šekspira

<i>affection (im.)</i>	<i>misery (im.)</i>
<i>agitation (im.)</i>	<i>noble (pridj.)</i>
<i>amity (im.)</i>	<i>pain (im.)</i>
<i>amorous (pridj.)</i>	<i>passion (im.)</i>
<i>commiseration (im.)</i>	<i>patience (im.)</i>
<i>conceit (im.)</i>	<i>pity (im.)</i>
<i>contemplation (im.)</i>	<i>pleasure (gl.)</i>
<i>courage (im.)</i>	<i>rage (im.)</i>
<i>cruelty (im.)</i>	<i>reasonable (pridj.)</i>
<i>desire (gl.)</i>	<i>relief (im.)</i>
<i>despair (im.)</i>	<i>remorse (im.)</i>
<i>despise (gl.)</i>	<i>reverence (im.)</i>
<i>disgrace (gl.)</i>	<i>sober (pridj.)</i>
<i>dismay (im.)</i>	<i>spirit (im.)</i>
<i>doubt (im.)</i>	<i>suffer (gl.)</i>
<i>ecstasy (im.)</i>	<i>temptation (im.)</i>
<i>enjoy (gl.)</i>	<i>torment (im.)</i>
<i>envy (im.)</i>	<i>torture (gl.)</i>
<i>esteem (gl.)</i>	<i>trouble (gl.)</i>
<i>fortune (im.)</i>	<i>valour (im.)</i>
<i>fury (im.)</i>	<i>villainy (im.)</i>
<i>grace (im.)</i>	
<i>honest (pridj.)</i>	
<i>honour (im.)</i>	
<i>inspiration (im.)</i>	
<i>jealous (pridj.)</i>	
<i>joy (im.)</i>	
<i>malice (im.)</i>	
<i>manner (im.)</i>	
<i>melancholy (im.)</i>	
<i>mercy (im.)</i>	

Lista francuskih pozajmljenica unutar semantičkog polja duševnih stanja iz romana *Pamela Semjuela Ričardsona*

<i>affliction (im.)</i>	<i>magnanimity (im.)</i>
<i>agony (im.)</i>	<i>meditation (im.)</i>
<i>anguish (im.)</i>	<i>odious (pridj.)</i>
<i>anxiety (im.)</i>	<i>penetration (im.)</i>
<i>arrogance (im.)</i>	<i>pensive (pridj.)</i>
<i>benevolence (im.)</i>	<i>prudence (im.)</i>
<i>brave (pridj.)</i>	<i>reflection (im.)</i>
<i>comfort (im.)</i>	<i>regret (im.)</i>
<i>compassion (im.)</i>	<i>repent (gl.)</i>
<i>compunction (im.)</i>	<i>resent (gl.)</i>
<i>conscience (im.)</i>	<i>resignation (im.)</i>
<i>content (pridj.)</i>	<i>sense (im.)</i>
<i>contrition (im.)</i>	<i>sensible (pridj.)</i>
<i>covet (gl.)</i>	<i>sentiment (im.)</i>
<i>curiosity (im.)</i>	<i>terror (im.)</i>
<i>delight (im.)</i>	<i>vanity (im.)</i>
<i>dignity (im.)</i>	<i>vex (gl.)</i>
<i>disdain (im.)</i>	<i>vile (pridj.)</i>
<i>emotion (im.)</i>	<i>virtue (im.)</i>
<i>enamour (gl.)</i>	
<i>enthusiasm (im.)</i>	
<i>fancy (im.)</i>	
<i>fault (im.)</i>	
<i>felicity (im.)</i>	
<i>foible (im.)</i>	
<i>fortitude (im.)</i>	
<i>frank (pridj.)</i>	
<i>gay (pridj.)</i>	
<i>gratitude (im.)</i>	
<i>grief (im.)</i>	
<i>humour (im.)</i>	
<i>imagination (im.)</i>	
<i>indignation (im.)</i>	
<i>lament (gl.)</i>	

Rječnici

1. Ayto, John (1990), *Dictionary of Word Origins*, New York: Arcade Publishing.
2. *Oxford Advanced Learner's Dictionary* (2000), ed. Sally Wehmeier, Oxford: Oxford University Press, Great Clarendon Street.
3. *Roget's Thesaurus of English Words and Phrases* (1962), Longmans.
4. Ristić S., Ž. Simić, V. Popović (1963), *Enciklopedijski englesko-srpskohrvatski rečnik I–II*, Beograd: Prosveta.
5. *The Oxford Dictionary of English Etymology* (1966), ed. C. T. Onions (with the assistance of G.W.S. Friedrichsen and R.W. Burchfield), Oxford: Oxford at the Clarendon Press.

Literatura

1. Ayto, John (1990), *Dictionary of Word Origins*, New York: Arcade Publishing.
2. Baugh, Albert (1951), *A History of the English language*, London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
3. Berndt, Rolf (1982), *A History of the English Language*, Leipzig: VEB Verlag Enzyklopädie Leipzig.
4. Bloomfield, Leonard (1933), *Language*, London: George Allen & Unwin Ltd.
5. Claiborne, Robert (1991), *The Life & Times of the English Language*, London: Bloomsbury.
6. Dutch, R. A. (ed.) (1962), *Roget's Thesaurus of English Words and Phrases*, Longmans.
7. Haspelmath, Martin (2009), "Lexical borrowing: Concepts and issues", *Loanwords in the World's Languages: A Comparative Handbook*, Berlin: Mouton de Gruyter, 35–54.
8. Haugen, Einar (1950), "The Analysis of Linguistic Borrowing", *Language*, 26: 2, 210–231.
9. Hock, Hans Henrich (1986), *Principles of Historical Linguistics*, Berlin: Mouton de Gruyter.
10. McMahon, April (1994), *Understanding Language Change*, Cambridge: CUP.
11. Melchers, Gunnel, Philip Shaw (2003), *World Englishes: An Introduction*, London: Arnold.
12. Myers-Scotton, Carol (2002), *Contact linguistics: Bilingual encounters and grammatical outcomes*, Oxford: OUP.
13. Myers-Scotton, Carol (2006), *Multiple Voices. An Introduction to Bilingualism*, Oxford: Blackwell Publishing.
14. Onions, C. T. (ed. with the assistance of G.W.S. Friedrichsen and R.W. Burchfield) (1966), *The Oxford Dictionary of English Etymology*, Oxford: Oxford at the Clarendon Press.
15. Onysko, A., E. Winter-Froemel (2011), "Necessary loans – luxury loans? Exploring the pragmatic dimension of borrowing", *Journal of Pragmatics* 43/6, 1550–1567.
16. Prčić, Tvrtko (2011), *Engleski u srpskom*, Novi Sad: Filozofski fakultet.

17. Richardson, Samuel (1914), *Pamela I–II*, Everyman's Library, London: Dent; New York: Dutton.
18. Richardson, Samuel (1970), *Pamela I–II*, s engleskog preveo Berislav Grgić, Zagreb: Zora.
19. Ristić, S., Ž. Simić, V. Popović (1963), *Enciklopedijski englesko-srpskohrvatski rečnik I–II*, Beograd: Prosveta.
20. Shakespeare, William (1994), *The Merchant of Venice*, Berkshire: Penguin Popular Classics, Reading.
21. Šekspir, Vilijam (1966), "Mletački trgovac", *Celokupna dela Viljema Šekspira 2*, s engleskog preveo: Velimir Živojinović, Beograd: Kultura.
22. Thomason, Sarah G. and Terrence Kaufman (1991), *Language Contact, Creolization and Genetic Linguistics*, Berkley and Los Angeles: University of California Press.
23. Vallejo Arroniz, Pilar (1986), "El préstamo semántico: algunos problemas", *Anuario de Lingüística Hispánica II*, 261–276.
24. Wehmeier, Sally (ed.) (2000), *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, Oxford: Oxford University Press, Great Clarendon Street.
25. Winter-Froemel, Esme (2008), "Studying loanwords and loanword integration: Two criteria of conformity", *Newcastle Working Papers in Linguistics 14*, 156–176.

Original research article
UDK 811.111'367.633:811.133.1'367.633
DOI 10.21618/fil1919267d
COBISS.RS-ID 8217112

Jovana M. Đurčević
University of Montenegro
Faculty of Philology

FRENCH LOANWORDS IN ENGLISH – SEMANTIC FIELD OF MENTAL STATES

Summary

This paper analyses the nature and place of French loanwords in English in the semantic field of mental states. The English language is comprised of 65–75 percent of loanwords, the majority of which are of French origin. A significant part of French words belongs to the semantic field of mental or emotional states. On the basis of the analysed examples and their differentiation with synonyms of primarily Germanic, but also of French origin, we were able to illustrate and

Francuske pozajmljenice u engleskom jeziku u semantičkom polju duševnih stanja

conclude how French loanwords from this semantic field established their position in English.

Key words: borrowing, French loanwords, semantic field of mental states.

Preuzeto 22. 3. 2018.
Korekcije 5. 8. 2018 / 30. 9. 2018.
Prihvaćeno 29. 11. 2018.